

τῆς ἰδιοκτησίας διὰ πάντα, οἰουδήποτε θρησκευματος, τὴν ἰσότητά ἐνώπιον τοῦ νόμου, τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν πάντων τῶν θρησκευμάτων καὶ τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν ἰσότητα. Ἡ ῥωσικὴ διπλωματία ἐζήτησεν ὅπως αἱ γενικαὶ αὐταὶ ἀρχαὶ γίνωσιν ἀποδεκταὶ δι' ἀπάσας τὰς ἐπαρχίας, αἵτινες μένουσιν ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν. Ἀλλὰ τὸ συνέδριον δὲν φαίνεται ἀποκλίνον εἰς τὸ νὰ γενικεύσῃ οὕτω τὸ ζήτημα, μὴ θέλον νὰ σμικρύνῃ τὴν Τουρκίαν ἀπέναντι τῶν ἄλλων αὐτῆς ἐπαρχιῶν, ἐνῶ προσεπάθει ἀκριβῶς περὶ τῆς ἀνασυστάσεως αὐτῆς πρὸς νότον τοῦ Αἴμου. Τοῦ συνεδρίου φρονούντος ἀφ' ἑτέρου ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη διὰ τὴν Εὐρώπην νὰ λάβῃ εἰδικὰ μέτρα διὰ τὰς ἄλλας ἐκεῖνας ἐπαρχίας, ἀφοῦ καταδειγμένον εἶναι ὅτι ἐν Τουρκίᾳ ἡ ἐλευθερία τῶν θρησκευμάτων ὑφίσταται πράγματι, εἰ μὴ δικαίῳ, οἱ Ῥῶσοι δὲν ἐπέμειναν οὐδ' ἀντέστησαν εἰς τὴν πρότασιν τῶν γάλλων πληρεξουσίων, ἣτις ἐγένετο ἀποδεκτὴ παμφηρεὶ καὶ ἄνευ τροποποιήσεως. Τῇ αἰτήσῃ τῶν γάλλων πληρεξουσίων ἐγένετο ἐπίσης δεκτὴ πρότασις, δι' ἧς ἐξασφαλίζεται σπουδαία προστασία εἰς τοὺς ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ καὶ ἐν τῇ Ῥωμυλίᾳ καθολικοὺς καὶ μοναχοὺς.

Ἐκ τῆς συγκεφαλαιώσεως ταύτης καταφαίνονται τὰ κυριώτατα ἐπιλυθέντα ζητήματα καὶ ὅσα ἔτι ὑπολείπεται νὰ λυθῶσιν. Ἡ ἐκ τούτων προκύπτουσα ἐντύπωσις εἶναι ὅτι τὸ συνέδριον ἠθέλησε ν' ἀνασυστήσῃ τὴν Τουρκίαν πρὸς νότον τοῦ Αἴμου. Ἐλπίζεται ὅτι τὰ πρῶτα ταῦτα ἀποτελέσματα, ἅπερ εἰσὶ πρὸς ὄφελος τῶν Τούρκων, θὰ παράσχωσιν εὐκολίαν πρὸς λύσιν τοῦ ἐλληνικοῦ ζητήματος, τῶν Τούρκων δυναμένων σήμερον νὰ ποιῶσιν εὐχερέστερον παραχωρήσεις διὰ τὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα δοτέας ἐπεκτάσεις. Τὸ ζήτημα τῆς Βουλγαρίας δύναται νὰ θεωρηθῇ ἤδη κελυμένον, καίτοι πολλὰ εἰσέτι ὑπολείπονται τὰ κανονιστέα.

Τὸ συνέδριον τροποποιῶν τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ διάταξιν θὰ μεταβῇ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν Σερβίαν, πρὸς τὴν Βοσνίαν, πρὸς τὸ Μαυροβούνιον καὶ πρὸς τὴν Ἑλλάδα ζητημάτων, παρακαλουθοῦν τὴν γεωγραφικὴν τάξιν ἀπὸ τῶν βορειοανατολικῶν. Ὑπολείπεται ἡ διακανόνισις τῶν ζητημάτων τῶν ἀφορώντων τὴν Βεσσαραβίαν, τὰς ἐκβολὰς καὶ τὸν πλοῦν τοῦ Δουναβέως, τὴν ἀσιατικὴν τέλος Τουρκίαν καὶ τὴν Περσίαν. Βεβαιούται ὅτι ὁ λόρδος

Βήκονσφιλδ ἔχει ἀπόφασιν ν' ἀντιστη ἐντόμως εἰς τὴν παραχώρησιν τοῦ Βατούμ. Ὁ κόμης Κόρτης ἀναλαβὼν τὸν ὑπὲρ τῆς Βεσσαραβίας ἀγῶνα ἔσχε συνέντευξιν μετὰ πάντων τῶν πληρεξουσίων, ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν εἰς τὴν Ῥουμανίαν διατήρησιν τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Ἀλλ' αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ φαίνονται ὅτι θὰ νηυαγῆσωσι ὡς ἐκ τῆς μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Γερμανίας ὑφίσταμένης περὶ τούτου συνεννόσεως, εἰς ἣν ἄλλως δὲν ἀνθίστανται οὐδ' ἡ Ἀγγλία, οὐδ' ἡ Αὐστρία. Ὑπάρχει ἄρα ἐσηματισμένη ἐν τῷ συνεδρίῳ πλειονοψηφία διὰ τὴν ἐκχώρησιν τῆς Βεσσαραβίας εἰς τὴν Ῥωσσίαν. Μόνη ἡ Ἰταλία θὰ καταπολεμήσῃ αὐτὴν ἐντόμως, ἀλλὰ μόνον διπλωματικῶς.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Περσίας ἐπέδωκε χθὲς εἰς τὸν κ. Βίσμαρκ ὑπόμνημα, ὅπως ἀνακοινωθῇ εἰς τὸ συνέδριον.

Οἱ ἀρμένιοι πληρεξούσιοι θὰ ἐπιδώσωσι τὴν παρασκευὴν εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ συνεδρίου ὑπόμνημα, συγκεφαλαιῶν ὡς οἷόν τε σαφῶς τοὺς πόθους αὐτῶν.

ΑΡΧΑΙΟΤΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΓΕΝΟΥΣ.

ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΓΕΝΟΥΣ.

Ἡ ἐνεστῶσα γεωλογικὴ περίοδος.

Δ'.

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθμὸν 27).

Ἀλλ' οὐδόλως διατεινόμενοι περὶ τῆς αὐστηρῆς ἀκριβείας τῶν ἱστορικῶν χρονολογιῶν, οὐδὲ παραδεχόμενοι καὶν προσέγγισιν τοιαύτην, οἷαν ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν εἴτε αἱ ἀριανὰ παραδόσεις, εἴτε τὰ ἀρχαιότατα τῆς Αἰγύπτου μνημεῖα, δυνάμεθα ἄρα γε νὰ ἐκτιμήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν, ὅσα διιστώσιν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν χρόνων, περὶ ὧν ἄρτι ἐλέγομεν;

Τὸ ζήτημα τοῦτο πολλάκις ἀπασχολῆταν τοὺς γεωλόγους καὶ εἰς ποικίλας παρορμήσαν ὑπὲρ τῆς ἐπιλύσεως αὐτοῦ ἀποπέρας, πόσῳ εἰσέτι ἀφίσταται τοῦ καταλήξαι εἰς πορίσματα, ἱκανοποιούντα τὸ πνεῦμα, ἅπερ ὅμως οὐχ ἦττον πολὺ τι μὲν ἐνέχουσι τὸ διάφορον, ἐπιτηδείως δ' ἔχουσι πρὸς τὸ παρορμηθῆαι κραταιῶς εἰς νέας ἐρεῦνας· καὶ ἡ μὲν μέθοδος εἶναι ἐξάριτος, εἰ δὲ μέχρις ὧδε ἔλειπον διδόμενα ἱκανῶς ἀκριβῆ, ἐπιτρέπεται ἡμῖν νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι θάττον ἢ βράδιον μέλλουσι νὰ ἐμφανισθῶσι τοιαῦτα.

Ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι εὐνόητος· παραδεχθῶμεν ἐπὶ παραδείγματι ὅτι ὁ σπογγάνθραξ σχηματίζεται κανονικῶς ἐν τοῖς δασώδεσι τέλμασιν· ὑποθῶμεν πρὸς τούτοις ὅτι νομισματόσημον, οὗ ἡ κατὰ τὸν

δωδέκατον αἰῶνα ἐκτύπωσις τυγχάνει διηκριβωμένη, ἀνευρέθη ἐκεῖ εἰς βάθος ἑνὸς καὶ ἡμίσεος μέτρου· ἐκ τούτου ἀγόμεθα εἰς βέβαιον συμπέρασμα, ὅτι πρὸς σχηματισμὸν τοῦ σπογγανθροκούχου στρώματος ἐδέησε νὰ παρέλθωσι περὶ τὰ 600 ἔτη· πρὸς ἀκρίβωσιν δὲ τοῦ χρόνου καθ' ὃν κατασκευάσθη χαλκοῦς πέλεκυς, ἐκ μείζονος βάρους ἀνορυχθεῖς, 8 μέτρων φέρ' εἶπεῖν, ἀρκεῖ νὰ σχηματισθῇ ἡ ἐξτὸς ἀναλογία 1 μ. 50: 600 ετ.: 8 μ.: χ. ετ. ὅπως ἐξαχθῇ τὸ πόρισμα, ὅτι ὁ πέλεκυς ἀριθμεῖ 3, 200 ἐτῶν ἀρχαιότητα, ἦτοι ὅτι χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος π. Χριστοῦ.

Πολλὰ φυσικὰ φαινόμενα καθυπάγονται εἰς τοιοῦτου εἴδους ὑπολογισμούς. Τοιαῦτα δεῖσιν αἱ προσχώσεις ποταμοῦ, αἱ ἀποχερσώσεις λίμνης, αἱ διαβρώσεις ἀποβρωγὸς ὄχθης ἢ ὄροπέδιου κτλ. ἀλλ' ὅπως τὰ πορίσματα τῶν ὑπολογισμῶν τούτων θετικὴν ἔχωσιν ἀξίαν, ὅσον τό τε φαινόμενον, τὸ τὴν βᾶσιν αὐτῶν ἀποτελοῦν καὶ αἱ τὰ διδόμενα συμπληροῦσαι παρατηρήσεις νὰ ἐκπληρῶσι τρεῖς συνθήκας, ἃς ἠκριβωμένως ὁ κ. Φορέλ διετύπωσεν, ἦτοι:

α'. Δέον τὸ φαινόμενον νὰ ᾖ αὐστηρῶς συνεχὲς ἅμα καὶ κανονικόν, τοῦθ' ὅπερ οὐδέποτε συμβαίνει, ἀλλ' ἡ δράσις αὐτοῦ θεωρητέα καὶ ὡς παρέχουσα σταθερὸν μέτρον ὄρον ἐνιαύσιον, ἢ δι' αἰῶνος ὅλον διήκοντα, χάριν τῶν κατὰ φύσιν παραγομένων ἀντισταθμισέων.

β'. Ὄταν ἐπάλληλα στρώματα ἀντὶ χρονομέτρου ἐκλαμβάνονται, ἡ ἡλικία τῶν στρωμάτων, ἅπερ ἐπέχουσι τάξιν ὕρου συγκρίσεως, δέον νὰ ᾖ αὐστηρῶς ὀρισμένη, ἡ δὲ φύσις τῶν πρὸς ἀλληλα συγκρινομένων πραγμάτων εἰς οὐδεμίαν οὐδέποτε ὑποκείσεται ἀμφιβολίαν καὶ ἀβεβαιότητα.

γ'. Δέον νὰ ὑπάρχη ἀπόλυτος βεβαιότης ὅτι τὰ ἐντινι στρώματι εὑρεθέντα ἀντικείμενα, πράγματι αὐτῶ τούτῳ τῷ στρώματι προσήκουσιν, ὅτι δὲν προῆλθον ἀλλαχόθεν ἐκ μεταθέσεώς τινος, ἢ ἔνεκεν τοῦ βάρους αὐτῶν ἐκτοπισθέντα.

Μιᾶς καὶ μόνης τῶν συνθηκῶν τούτων ἀνεκπληρώτου μενούσης, σφαλερὸν κατ' ἀνάγκην ἔσται πᾶν ἐκ τοῦ ὑπολογισμοῦ πόρισμα· ἀλλ' εἰ καὶ μέχρις ὧδε οὐδεὶς κατώρθωσε νὰ ἐκπληρώσῃ ἀκριβῶς ἐν ἀπάσῃ τῇ ἐκτάσει αὐτῶν τοὺς ὄρους τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Φορέλ τεθέντος προγράμματος, οὐδὲν ἦτον λίαν διαφέρει ἡμῖν, ὡς ἔφθην εἰπὼν, ἡ γνῶσις τῶν πορισμάτων, ἅπερ ἐκ τῶν περὶ τὴν προϊστορικὴν χρονομετρίαν πειραμάτων τούτων ἐπετεύχθησαν.

Κατὰ πρώτην ἐποψίν τὰ δασώδη τέλματα Skomoses θὰ ὑπελαμβάνοντό πως ἀρμόδια ὅπως συντελέσωσιν ἐπωφελῶς εἰς τοιοῦτου εἴδους ἐρεύνας, οὐδὲν ὅμως βέβαιον ἐκ τούτων ἐξάγεται· ὁ Steen-

slip, ὁ ἐν ταιαύτῃ ἕλῃ ἄριστος κριτής, ἀφοῦ ἐξετίμησεν εἰς 40 αἰῶνας τὸν χρόνον τὸν ἀπαιτούμενον εἰς σχηματισμὸν τοῦ ἐν τισι τῶν τελμάτων τούτων συμπεφορημένου σπογγάνθρακος, ἀποφαίνεται ὅτι δὲς καὶ τετράκις ἴσως τοσοῦτος διέβρευσε χρόνος πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ πράγματος τούτου.

Γινόντι δ' ἡ ἀβεβαιότης τῶν πορισμάτων, ἅπερ προκύπτουσι ἐκ τῆς ἐπαυξήσεως τῶν σπογγανθροκούχων στρωμάτων εἶναι πολλῶ μείζων τῆς ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Δανοῦ ὑποτιθεμένης. Προστιθεὶς εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Brandt συναλεγμένα διδόμενα ὅσα ὁ συνάδελφός μου κ. Resal εὐηρεστήθη νὰ μοι ἀνακοινώσῃ ἐξάγω ὅτι ἐπὶ περιόδου 443 ἐτῶν ἡ μέση ἐνιαυσία αὐξίσις τοῦ σπογγάνθρακος εἶναι 0 μ. 032, ἀλλ' ὁ μέσος ὄθος ὅρος προκύπτει ἐξ ἀριθμῶν, ὧν οἱ ἀκρότατοί εἰσι 0 μ. 065 καὶ 0 μ. 0065, ἡγουν ὅτι οἱ περὶ τὴν ἐνιαυσίαν τοῦ σπογγάνθρακος αὐξίσειν ὑπὸ διαφόρων φυσιοδιφῶν παρατηρηθέντες μέσοι ὄροι ποικίλλουσιν ἀπὸ 1 — 10.

Οἱ ὑπολογισμοὶ τῶν κ. κ. Gillieron καὶ Troyon, οἱ βασιζόμενοι ἐπὶ τῶν ἀποχερσώσεων, ἃς ἡ ὑποχώρησις τῶν ὑδάτων ἐπήγαγε κατὰ τὰς λίμνας Biemme καὶ Neuchâtel ἐν Ἑλβετίᾳ, ἀσήμαντον ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὸ περὶ ὁ ἀσχρολούμεθα ζήτημα· ἀμφότεροι τὴν ἀρχαιότητα τῶν λιμναίων οἰκήσεων ἐξεζήτησαν· ἀλλ' εἰ καὶ πιθανῶ τῆς λόγῳ λίαν μεταγενέστεραι τυγχάνουσιν αὐταὶ τῆς ἐποχῆς, ἣν ἡμεῖς προτιθέμεθα νὰ ὀρίσωμεν, σημειοῦμεν ἐν τούτοις τοὺς ἀριθμοὺς 6, 000, καὶ 3, 300 ἐτῶν, ὅς οἱ φυσιοδίφαι οὗτοι ὑπολόγισαντες εἶδον.

Τὰ χρονολογικὰ πορίσματα, τὰ προκύψαντα ἐκ τῆς ἐξερευνήσεως προσακτικῶν προσχώσεων τοιοῦτων, οἷας ἀνέφερον, παρεμφαίνουσι λάθη τινὰ, ἅπερ ὀρθῶς ὁ Vol ἐσημείωτε. Καὶ ἐπὶ τινὰ μὲν χρόνον ἐνομίσθη ὅτι ἦν δυνατὴ ἡ παραδοχὴ τῶν πορισμάτων, τῶν ἐδραζομένων ἐπὶ τῶν ἐρευνῶν ἃς ἐνήργησεν ὁ κ. Morlot κατὰ τὸν κῶνον τῶν καθαυμάτων τῆς Τιμέρης. Τοῦ κῶνου τούτου διατηρηθέντος ὑπὸ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς μῆκος μὲν 133, εἰς βάθος δὲ 7, 7 μέτρων, ἀπεκαλύφθησαν ἐν μέσῃ τῇ χαλικώδει αὐτοῦ μάζῃ τρία ἀλλεπάλληλα ἐδάφη, οὐδέποτε ἀπ' αἰῶνος ἀνασκαλευθέντα, ὧν τὸ μὲν ἐπιπολαιότερον περιελάμβανε πλίνθους καὶ νομίσματα ῥωμαϊκὰ, τὸ δὲ δεύτερον ἀγγεῖα πῆλινα τοῦ κατὰ τὸν χαλκὸν αἰῶνος, τὸ δὲ ἔσχατον κατὰ βάθος συντετριμμένα ὄστα, ἄνθρακας καὶ ποικίλα ἀντικείμενα, ἅπερ εἰς τὸ τέλος τῆς κατὰ τὸν λίθον περιόδου ἀνενεκτέα· προσδιορίζων δὲ τὴν μὲν ἔναρξιν τῆς ἐν Ἑλβετίᾳ ῥωμαϊκῆς περιόδου κατὰ τὸν πρῶτον ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνα, τὸ δὲ τέλος αὐτῆς κατὰ τὸ 563 μ. Χ. καὶ ἐπιχειρῶν διορθώσεις τινὰς, ὧν τὰ καθέκαστα περιττὸν νὰ παρατεθῶσιν ἐνταῦθα, ὁ κ.

Μορλοῖ ὑπέλαβεν ὅτι δύναται νὰ προτείνῃ τοὺς ἐξῆς ἀριθμοὺς, οἷον χρονολογίας τινὰς κατὰ προσέγγισιν ἀληθεύς.

Ἀρχαιότης τοῦ κατὰ Ῥωμαίους στρώματος αἰῶνες
10—15

• τοῦ κατὰ τὸν γαλκὸν στρώματος 29—42

• τοῦ κατὰ τὸν λίθον στρώματος 47—70

• ἑλακλήρου τοῦ κώνου . . . 74—110

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι εἰσι λίαν μέτριοι· ὁ ἀριθμὸς, ὃν ὁ κ. Μορλοῖ προτείνει ὡς ἐνδεικτικὸν τῆς χρονολογίας τῆς ἐν Ἑλβετία χρονικῆς περιόδου τοῦ λίθου, ἄγει εἰς ἀρχαιότητα σύγχρονον περίπου τῇ ὑπὸ τῶν αἰγυπτιακῶν μνημείων καταδηλουμένῃ. Καὶ ἀπορίας μὲν πάντως καὶ ἰσχυρᾶς ἐντυπώσεως ἀπεργαστικῆ φανήσεται ἡ διαφορὰ τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τὰς δύο ταύτας χώρας, πλὴν τὸ γεγονὸς τοῦτο δὲν παρέχει εὐλογον ἀφορμὴν τοῦ θεῖναι ἐν ἀμφιβολίᾳ τὰ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Ἑλβετοῦ ἀνακοινωθέντα πορίσματα· διότι γνωστὸν δὴ τυγχάνει πρᾶγμα ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐξαίρεται πανταχοῦ συγχρόνως εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ ὅτι οἱ Ἑσκιμῶι εἶτι καὶ νῦν ἐν τῷ αἰῶνι τοῦ ἐξεργασμένου λίθου διατελοῦσι βιοῦντες.

Πάνυ ἀλλοῦται ὁμῶς ἀπηυθύνθησαν πρὸς τὸν κ. Μορλοῖ ἐπικρίσεις. ἐξ ὧν ἐξάγεται ὅτι οἱ ἀριθμοὶ οὗς ἐκ τῆς κατὰ τὸν κώνον τῆς Τινιέρης μελέτης αὐτοῦ ἐπορίσθη, σχεδὸν ἀδύνατον νὰ γίνωσιν ἀποδεκτοὶ ὡς παριστῶντες τὴν προσέγγισιν τῆς παρ' ἡμῶν ζητουμένης χρονολογίας.

Ε΄.

Ὁ κύριος Φορέλ, ὁ δραστηρίως συμμετασχὼν τῆς συζητήσεως ταύτης, ἐπεχείρησε νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὸν σκοπὸν διὰ πλαγίας ὁδοῦ. Ἀντὶ ν' ἀναζητήσῃ ἀπ' εὐθείας τὴν ἀρχαιότητα προϊστορικοῦ γεγονότος, προὔτεινε νὰ προσφύγωμεν εἰς τὴν μέθοδον τῆς κατ' ἐπίγνωσιν ψευδοῦς ὑποθέσεως, καθ' ἣν ἐπιτρέπεται νὰ ὀρισθῇ εἴτε μέγιστός τις ὅρος, πέραν τοῦ ὁποίου δὲν δύνανται βεβαίως τῷ λόγῳ νὰ προβῶσιν οἱ ἀριθμοὶ, εἴτε ἐλάχιστος, κάτωθεν τοῦ ὁποίου ἀδύνατον νὰ κατέλθωσι. Τὴν ἰδέαν δὲ ταύτην ἐφήρμοσεν ὀρθῶς ἅμα καὶ εὐφυῶς ἐν τῇ λίμνῃ Λεμάνη. — Γνωστὸν ὅτι τὸ ὕδωρ τοῦ Ῥοδανοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν μάλιστα τῶν ἐκ τῆς τήξεως τῶν χιόνων ἐξογκώσεων αὐτοῦ, λίαν θολερὸν εἰς τὴν λίμνην εἰσρέον, ἱκανῶς καθαρὸν ἐξέρχεται. Ἡ οὕτω κατατιθεμένη ἰλύς, τείνουσα προφανῶς εἰς ἐμπλήσιν τῆς λίμνης, προσέχωσεν ἤδη μέρος τοῦ μεγάλου κοιλώματος, ὅπερ ἐπλήρουσιν οἱ τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου πάγοι· ὁ κύριος Φορέλ, προσδιορίσας ἐν πρώτοις τὸν ἐνιαύσιον ὄγκον τῆς ἰλυώδους ὑποστάθμης καὶ ἐξερευνήσας ἐφεξῆς, ὡς ἀφρηρίαν λαμβάνων τὰς ὑπὸ τοῦ La Bèche ἐνεργηθείσας καθητηριάσεις, τὴν ὑγρὰν μάζαν, τὴν ἀποτελοῦσαν

τό γε νῦν τὴν λίμνην ὀλόκληρον, κατώρθωσε νὰ ἐκτιμήσῃ οὕτω τὸν χρόνον, τὸν πρὸς κατάχωσιν τῆς λίμνης ἀπαιτούμενον, ὑπὸ τῆς ἐκ τοῦ Ῥοδανοῦ εἰσφερομένης καθ' ὑπόθεσιν ἰλύος. Εἶτα ἀποδεχόμενος ὅτι ἡ μέχρις ὧδε ἐμπλησθεῖσα μερὶς τῆς ἀρχεγόνου Λεμάνης ἐκέκτητο μέσον βάθος, ἴσον πρὸς τὸ τῆς καθ' ἡμᾶς Λεμάνης, παρέλαβε τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ἐκ προσχώσεων σχηματισθεισῶν ἤδη πεδιάδων πρὸς τῆς λίμνης αὐτῆς τὴν ἐπιφάνειαν· ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος εἶναι σχεδὸν ὡς ἐν πρὸς τρία, συμπεραίνεται ἄρα ὅτι αἱ πεδιάδες αὗται κατεστρώθησαν ἐν χρόνῳ ἴσῳ πρὸς τὸ τρίτον τοῦ χρόνου, τοῦ πρὸς ἐμπλήσιν τῆς νῦν ὑφεστῶσης λίμνης ἀπαιτουμένου· ἀλλὰ τούτων ὁ σχηματισμὸς ἔρξατο ἀμέσως μετὰ τὴν τῶν παγετῶν ὑποχώρησιν· ἡ δὲ διὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ ἄρα τούτου ἐπιτευχθεῖσα χρονολογία ἐστὶν ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τῆς ἐναρξέως τῆς νεωτάτης γεωλογικῆς περιόδου.

Τοιαύτη ἐστὶν ἡ μέθοδος, δι' ἧς ὁ κ. Φορέλ ἐπορίσθη τὸν ἀριθμὸν ἑκατοντακισχιλίων ἐτῶν· ἀλλ' ὁ μέγιστος οὗτος ὅρος τυγχάνει πιθανῶς ὑπερβολικῶς, ὡς αὐτὸς ὁ κ. Φορέλ ὑπέδειξε· διότι ἀείποτε ἐποιήσατο χρῆσιν τῶν ἀριθμῶν, τῶν τοὺς ἐλάχιστους ἐκφραζόντων ὅρους πρὸς ἐκτίμησιν τοῦ ἀποθέματος τῆς προσχώσεως· ἐνενήκοντα μόνως ὑπελόγησεν ἡμέρας, τὰς πρὸς τὴν κατάθεσιν τῆς ἰλύος ἐπιτηδείας· τὸν Ῥοδανὸν μόνον ἐν τῇ ἐκτιμῆσει αὐτοῦ ὑπολογισάμενος, παντάπασιν ὀλιγόρησε τῶν ἄλλων ποταμίων, βυάκων, κτλ. Οὐδόλως ἀναμέτρησε τὰς πλημμύρας, τοὺς ἐκτάκτους ὑετοὺς, τὰ κατακρημνίσματα, κτλ. Ὑπέθετο ὅτι αἱ ἐξογκώσεις τοῦ Ῥοδανοῦ ἦσαν ἀνέκαθεν τοιαῦται, οἷας βλέπομεν ἡμεῖς νῦν αὐτάς, ἐνῷ φυσικῶς δὴ τῷ λόγῳ ἐν ἀρχῇ αὗται οὐ μόνον πολλῶ μείζονες ἦσαν, ἀλλὰ καὶ πλείονας συναπεκόμεζον ὕλας, ἀπὸ τῶν νεωστὶ ἀπηλλαγμένων τῆς παγετώδους αὐτῶν περιβολῆς ὀρέων ἀποστῶσαι· παντάπασιν ἐσίγησε περὶ τῶν τροχάλων ἢ τῶν ψάμμων, ἃς συνεπάγεται ἀναγκαίως χειμαρρῶδης ποταμὸς, οἷος ὁ Ῥοδανὸς κτλ. Ὁ εὐρεθεὶς ἄρα ὑπὸ τοῦ κ. Φορέλ ἀριθμὸς ὤφειλε πάντως σπουδαίαν νὰ ὑποστῇ ἐλάττωσιν, ὅπως πρὸς τὴν ἀλήθειαν προσεγγίσῃ. Οὐδὲν ἐπιχειροῦντες νὰ διακριδῶσωμεν ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, δυνάμεθα καὶ μετὰ βεβαιότητος νὰ παραδεχθῶμεν σχεδὸν ἀπλύτου ὅτι ἡ ἐνεστῶσα γεωλογικὴ περίοδος δὲν ἀφίκετο εἰσέτι εἰς τὴν ἡλικίαν ἑκατὸν χιλιάδων ἐτῶν.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ κ. Arcelin τοῦ αὐτοῦ προβλήματος τὴν λύσιν ἐπεδίωξε, τὰ ὑπὸ τοῦ Σαῶνος κατατιθέμενα γεώδη στρώματα διαμελετῶν. Ὁ ποταμὸς οὗτος ὡς ἔχει νῦν, βέει ἐν κοίτῃ, ὀρυχθείσῃ ἐν τοῖς προσχώμασι τοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τε-

ταρτογενοῦς περιόδου ἀρχεγόνου Σαῶνος, οἱ τὰς ὄχθας ἐξῆρε διὰ τῶν ἰλυωδῶν στρωμάτων, ἀπερ καθ' ἑκάστην τῶν ἐξογκώσεων αὐτοῦ κατετίθετο. Τὰ δύο γεώδη στρώματα εὐχερέστατα ἀπ' ἀλλήλων διακρίνονται· ἄλλως δὲ τὸ ὁμογενὲς τῶν νεωτέρων προσχώσεων ἱκανῶς κανονικῶν τεκμηριῶσι φαινόμενον· αἱ ὄχθαι τοῦ Σαῶνος ἐμφαίνουσι ἐνιαχοῦ πλευρὰς μᾶλλον ἢ ἤττον ἀπορῥῶγας, οἷον φυσικὰς τινὰς γεωλογικὰς περικοπὰς ἀπεργαζομένας, αἱ δὲ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ διενεργούμεναι διαβρώσεις ἀποκαλύπτουσι κατὰ τὰς πλευρὰς ταύτας ἀντικείμενα προδήλως εἰς διαφόρους προσήκοντα χρονικὰς περιόδους, ἧτοι τὴν ῥωμαϊκὴν, τὴν τοῦ χαλκοῦ καὶ τὴν τοῦ ἀπεξεσμένου λίθου καὶ τὰ ἀντικείμενα προφαίνονται ἐνιαχοῦ εἰς σταθερὴν ὕψος, τὴν ἐδραϊάν καὶ ἀμετακίνητον αὐτῶν μαρτυροῦν θέσιν. Οἱ ἀπορῥῶγες ἄρα τοῦ Σαῶνος ὄχθοι ἀπαρτίζουσι ἐν τῶν πολυτιμοτάτων ἡμῶν προϊστορικῶν χρονομέτρων.

Οἱ κ. κ. Argēlin καὶ Ferry ἐπεχείρησαν ἐν πρώτοις νὰ ὀρίσωσιν ἀπ' εὐθείας τῶν ποικίλων τούτων στρωμάτων τὴν ἀρχαιότητα, οἱ δὲ ἐκ τῆς μελέτης αὐτῶν προκύψαντες ἀριθμοὶ ἐμφαίνουσι διαφωνίαν τινὰ πρὸς ἀλλήλους, προελθοῦσαν ἀναμφηρίστως ἐκ τούτου ὅτι οἱ μὲν τοῦ κ. ρε Ferry ὑπολογισμοὶ βασίζονται ἐπὶ μιᾷ καὶ μόνῃς περικοπῆς, ἐνῶ οἱ τοῦ κ. Ἀρκελίνου παριστῶσι τοὺς μέσους ὄρους τῶν ἐπὶ τῆς ἐξερευνήσεως 33 σταθμῶν προκυψάντων ἀριθμῶν· ὅπως δὲ ἴσως ὁ τελευταῖος οὗτος ἡσπάσατο βραδύτερον τὴν τοῦ κ. Φορέλ μέθοδον, ἧτοι τὴν τῆς σφαλερᾶς προϋποθέσεως μέθοδον, ἀλλ' ἀντὶ ν' ἀναζητήσῃ τὸν μέγιστον, ἐπειράθη τοῦναντίον τὸν ἐλάχιστον νὰ ὀρίσῃ ὄρον, τῶν δὲ ὑπολογισμῶν αὐτοῦ τὸ πῶρισμά ἐστὶ τὸ ἐξῆς.

ἀρχαιότης τοῦ ῥωμαϊκοῦ στρώματος ἔτη 1500
 « τοῦ χαλκοῦ » 2250
 « τοῦ κατὰ τὸν ἐξεργαζομένον λίθον » 3000
 « τῶν τεταρτογενῶν κρητιδικῶν στρωμ. » 6750

Τὰ πορίσματα ταῦτα ἐπιεικῶς ἡλαττωμένα ἀποδεικνύουσιν ἀρχαιότητα ἄγουσαν ἡμᾶς παρὰ μικρὸν πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ Μανέθωνος. Ἀλλ' ὁ ἐλάχιστος τοῦ κ. Ἀρκελίνου ὄρος φαίνεται μοι ἐπίσης ἄγαν πρὸς τὸ ἕλαττον ἀποτείνων, ὅσον ὁ τοῦ κ. Φορέλ μέγιστος πρὸς τὸ πλεόν, ἀρκοῦμαι δὲ νὰ ὑποδείξω τὴν κυριωτάτην τῶν αἰτιῶν, ἐξ ἧς πιθανῶς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο προέκυψεν.

Ὁ συγγραφεὺς στηρίζων τὸν ὑπολογισμὸν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς ἰσότητος τῶν ἐξογκώσεων τῶν ὕδατων τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς ἰλυώδους ὑποστάθμης κατὰ τε τὴν ἀπὸ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων μέχρις ἡμῶν παρατείνουσαν περίοδον καὶ καθ' ἅπαντας τοὺς προγενεστέρους χρόνους, συγγέει προ-

δήλως ἐποχὰς, καθ' ἃς τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Σαῶνος διετέλει ἐγκαταλειμμένον εἰς μόνῃς τῆς φύσεως τὴν ἐπίδρασιν, πρὸς ἄλλας, καθ' ἃς τὸ αὐτὸ λεκανοπέδιον δεινδροτομηθὲν καὶ ἀρατριωθὲν ἐκαλλιεργήθη. ὡσπερ νῦν ἔχει· ἀλλὰ τίς ἀγνοεῖ ὅτι κραταιότερα τυγχάνει τῶν ἀτμοσφαιρικῶν φαινομένων ἢ ὁράσις καὶ ἰδίᾳ τῶν ὑετῶν ἐπὶ γεγεωργημένου χωρίου, ἢ ἐπὶ ἀνηρότων ἀγρῶν; Ὁ κ. Ἀρκελίνος βάσιν τῶν ἑαυτοῦ ὑπολογισμῶν ὑποθεῖς τὰ ἐπιπόλαια στρώματα σφόδρα ὀλιγοστὸν θὰ ἐπορίζετο πάντως τὸν τελικὸν ἀριθμὸν, καθ' ὅτι ταῦτα κατὰ φυσικὸν λόγον πολλῶν τάχιον ἐσχηματίσθησαν ἢ τὰ πλεῖστα τῶν βαθυτέρων στρωμάτων.

Ἀποφαινόμενος λοιπὸν περὶ τοῦ ἐλαχίστου ὄρου, εἰς ὃν κατέληξεν ὁ κ. Ἀρκελίνος, ὅτι περὶ τοῦ μεγίστου τοῦ κ. Φορέλ ἔφθην εἰπὼν, παρατηρῶ ὅτι βεβαίῳ δὴ τῷ λόγῳ ἢ ἐνεστῶσα γεωλογικὴ περίοδος κέκτῃται ἡλικίαν πολλῶν ὑπερτέραν τῆς ὑπὸ ἑπτακισχιλίων ἢ ὀκτακισχιλίων ἐτῶν ἐκφραζομένης.

5'.

Τίνας δὲ ποτε δέον νὰ ὑποπτιῶσιν ἐπανορθώσεις οἱ τοὺς ἐσχάτους ὄρους ἐκφράζοντες ἀριθμοὶ, ὅπως πρὸς τὴν ἀλήθειαν προσεγγίσωσι; Περὶ τούτου ἀδύνατον μέχρις ὧδε νὰ δυσχυρισθῶμέν τι θετικὸν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦδε ὁμοῦ καὶ ἐφεξῆς προφανῆς ἐστὶ ἡ μέθοδος ἣν δέον νὰ μετέλθῃ τις πρὸς μινύθησιν τοῦ χωρίζοντος ἀπ' ἀλλήλων τοὺς ἀριθμοὺς τούτους διαστήματος. Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, τὰ τοῦ Σαῶνος προσχώματα φαίνονται μοι παριστῶντα συνθήκας δυσκαταγωνίστου ἀσαφείας καὶ ἀβεβαιότητος, τὸ πάντων δὲ κάλλιστον τῶν μέχρις ὧδε ἀνακαλυφθέντων προϊστορικῶν χρονομέτρων εἰς προσδιορισμὸν τῆς ἀρχαιότητος τῆς ἐνεστῶσης γεωλογικῆς περιόδου τὴν λίμνην Λεμάνην νομίζω.

Πρὸς πλήρη ἀπαρτισμὸν τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Φορέλ ἐξερευθέντων πορισμάτων δέον νὰ ὑπολογισθῶσι οὐ μόνον αἱ ἀνωτέρω ὑποδειχθεῖσαι περιπτώσεις, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι τινὲς πρὸς ταύτας. Ἐδει πρὸ πάντων κατὰ διαφόρους τοῦ ἐνιαυτοῦ ὄρας ἐν αὐχμηρᾷ ἀτμοσφαίρᾳ, καθάπερ ἐν ὑετιῷδει, καὶ καθ' ἅπασαν τῆς λίμνης τὴν περιφέρειαν νὰ ἐκτιμηθῇ τὸ καὶ ὑπὸ τοῦ ἐλαχίστου βύακος, ὑπὸ τῆς ἐλαχίστης χαράδρας εἰσφερόμενον ὕδωρ, νὰ καταμετρηθῇ ἢ ἐν τοῖς ὕδασι ἐνεχομένη ἰλύς, τὸ ποσὸν τῶν παρασυρομένων τροχάλων καὶ ψάμμων. Τὸ ἔργον τοῦτο ὑπερβαίνει μὲν τὰς δυνάμεις ἐνδὸς καὶ μόνου ἀτόμου, δύναται ὁμοῦ νὰ εἰσοδωθῇ δι' ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ σχηματιζομένου συνεταιρισμοῦ· τὸ πρόβλημα εἶναι ἀντάξιον τοῦ πόνου, οἱ δὲ σοφοὶ Ἑλθετοί, οἱ δὲ κείως ἐπὶ τῷ περικαλλεῖ αὐτῶν λίμνην σεμνυνόμενοι, εὐχερέστατα ἠδύναντο νὰ συνεινοηθῶσι πρὸς τῆς λύσεως αὐτοῦ τὴν ἐπίτευξιν.

Ἄλλὰ καὶ τοιαῦται, οἷα εἰσιν αἱ τῶν κ. κ. Ἀρκελίνου καὶ Φορέλ ἐργασίαι, εἰς σπουδαῖα ἄγουσι συμπεράσματα. Ἐν πρόγενεστέροις χρόνοις ἡ ὀλοσχερῆς τῆς γῆτινῆς σφαίρας ἡλικία περιεστέλλετο εἰς ἀριθμὸν ἐτῶν μικρὸν μείζονα τῶν ἑξ χιλιάδων, μόνη δὲ νῦν ἡ ἐνεστῶσα γεωλογικὴ περίοδος, ὡς ἀποδείκνυται ἐκ τῶν τοῦ Σαῶνος προσχώσεων κατὰ πλείονας αἰῶνας τὸν ἀριθμὸν ἐκεῖνον φαίνεται ὑπερακοντίζουσα. Ἀφ' ἑτέρου, ἐνῶ ὑπὸ τὸ κράτος τῶν δαρβινείων θεωριῶν, τῆς σπατάλης τοῦ χρόνου μετὰ παραδόξου διαχειρισθείσης εὐχερείας, ἐπιστώθη ὅτι ἑκατοντάκις μύρια ἐτῶν διιστῶσιν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν παγετωδῶν χρόνων, ἐκ τῶν γεωδῶν καταθεμάτων τῆς λίμνης Λεμάνης τούναντίον διδασκόμεθα ὅτι ἡ λήξις τῆς περιόδου ἐκείνης ἐγένετο ἐν χρόνῳ βραχυτέρῳ τῶν ἑκατοντακισχιλίων ἐτῶν.

Καὶ λέγει μὲν δικαίῳ τῷ λόγῳ ὁ κ. Φορέλ ὅτι «ταῦτα πάντα δὲν ἀπαρτίζουσιν εἰσέτι ἱστορικὴν χρονολογίαν, ἀπεργάζονται ὅμως χρονολογίαν ἀκριβεστέραν καὶ τῆς γεωλογικῆς χρονολογίας», ἐξ οὗ ἅπαξ ἔτι κατάδηλον γίνεται ὅτι ἡ παρατήρησις καὶ ἡ πεῖρα τὰς ἀκράτους θεωρητικὰς ιδέας ἐπανορθοῦσιν. (Ἐπεταὶ συνέχεια).

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΣΤΡΟΝΟΜΟΙ ΚΑΙ Η ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ.

(Ἐπιθ. Ε. Rosse de Justiniani).

Ἴσως καὶ παρ' ἡμῖν, ὅπως πολλοὶ παρὰ τοῖς ξένοις, ὑπάρχουσιν οἱ ἰσχυριζόμενοι ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, κατὰ μὲν τὴν φιλοσοφίαν καὶ πάντα τὰ εἶδη τῆς φιλολογίας καὶ καλλιτεχνίας ἦσαν καὶ ἔσονται οἱ πρῶτοι καὶ μόνοι ἀπαράμιλλοι τῶν ἐθνῶν διδάσκαλοι· κατὰ τὰς ἐπιστήμας ὅμως καὶ μάλιστα τὰς μαθηματικὰς καὶ ἀστρονομικὰς, μικρὰ τινα ἢ καὶ οὐδὲν ἐπραξάν, ἀγνοήσαντες τὴν ἀξίαν τῆς πειραματικῆς μεθόδου καὶ μᾶλλον ἐν ταῖς θεωρίαις καὶ ἰδεολογίαις ἐντροφήσαντες, ἢ ἐν ταῖς θετικαῖς τοῦ αἰσθητικοῦ κόσμου ἀληθείαις, ὧν ἡ ἔρευνα καὶ ἀνακάλυψις εἰς τοσοῦτον προήγαγε πολιτισμοῦ τοῦ τῆς Ἑσπερίας λαοῦς.

Τὸν ἄτοπον καὶ ἄδικον τοῦτον ἰσχυρισμὸν, προφανῶς ἐξ ἀμαθείας ἐκπηγάζοντα, τελεσφόρως κατεπολέμησαν ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ δὴ καί τις Ἰταλὸς τὴν καταγωγὴν, ὡς δὴ-

λον ἐκ τοῦ ὀνόματος, ἐκδοῦς πρὸ διετίας ἐν Σμύρνῃ τὴν κατωτέρω πραγματείαν, ἣν μετέφρασα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, οὐδενὶ σχολίῳ αὐτὴν συνοδεύων, ἀλλ' ἀπλῶς ἀφίνων αὐτὴν νὰ λαλήσῃ διὰ τῆς ἱστορίας.

Ἐν Φερίκιοι τῆ 9 ἰουνίου 1878.

Δ. Γ. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ.

Α'.

Ὅ,τι πάλαι ποτὲ ὡς ἐπιστήμη καθ' ὅλου ὑπελαμβάνοντο οἱ παραδόσεις, τὰ ἀνέκδοτα καὶ πλεῖστα μαρτυρίαι, ἔχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὴν ἀξίαν μυθικὴν καὶ συνθηματικὴν, περὶ οὗ σήμερον οὐδεὶς ἀμφισβῆλλει. Ἐν πᾶσι τούτοις τοῖς παναρχαίοις καὶ ἀποκρύφοις τὰ πολλὰ διηγήμασι, ἢ περὶ τὴν ἱστορίαν κριτικὴ δύναται βεβαίως νὰ διακρίνη τοῦ ψευδοῦς τὸ ἀληθές· ἀλλ' ὅμως ὡς πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀστρονόμους, πολλάκις ἡ κριτικὴ αὕτη ἐφάνη, ὡς μὴ ὤφειλε, ἄπειρος καὶ ἄδικος. Καὶ σήμερον ἔτι οἱ περικλεεῖς ἐκεῖνοι ἀστρονόμοι ἤκιστα γινώσκονται καὶ ἐκτιμῶνται ὑπὸ τῶν ἐπιπολαίως τὴν ἀρχαιότητα μελετητῶντων καὶ τῶν ἀκροθιγῶς μόνον ἐγγιζόντων τὰ παρόμοια ζητήματα.

Οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι καὶ περὶ τῶν οὐρανίων φαινομένων εἶχον πάντως μᾶλλον ἢ ἥττον τελείαν τινὰ γνῶσιν αἱ τῆς Ἑλλάδος σοφοὶ ἄνδρες, οἱ διὰ μόνης τῆς μεγαλοψυχίας αὐτῶν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς τελειότητος ὑψώσαντες ἐπιστήμας τε καὶ τέχνας καὶ καταλιπόντες ἔργα ἀθάνατα, αἰωνίως ὑπὸ πάντων τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν θαυμαζόμενα· ἀλλ' ἡ κακοβουλία, ἡ κακεντρέχεια καὶ μάλιστα ἡ ἄγνοια τῶν πραγμάτων ἠμαύρωσαν τὸ κλέος τῶν ἀρχαίων ἀστρονόμων. Ἀναγινώσκοντες μετὰ προσοχῆς καὶ ἀπροκαταλήπτως ὅσα περὶ αὐτῶν ἔγραψαν εὐσυνείδητοι καὶ πολυμαθεῖς ἱστορικοὶ καὶ τολμῶντες πρὸ πάντων νὰ διεισδύσωμεν εἰς τὸ ἄδυτον ἐκεῖνο, ἐν ᾧ τὸ πάλαι πλεῖστα ἀλήθειαι ἐκρύπτοντο ἀπὸ τοῦ λαοῦ, θέλομεν πάντες θαυμάσει τὴν τε ἐπιστήμην καὶ τὰς τολμηρὰς τῶν μετεωροσκοπῶν ἐκείνων ὑποθέσεις, ὧν αἱ πλείους σήμερον ἐπηλήθευσαν.

Ὡς εἶπομεν ἤδη, εὐάριθμοι δυστυχῶς ἱστορικοὶ ἐτόλμησαν ν' ἄρῳσί πως τὸν πέπλον, ὅστις τότε ἐκάλυπτε πρὸ τῶν βεβήλων ὀφθαλμῶν τὰ μυστήρια τῆς ἐπιστήμης· διότι οἱ ὑπομνηματισταὶ οὗτοι, ἔνεκα τῆς δι' ἐμβληματῶν ἀποκρύφου παραστάσεως τῶν ἀστρονομικῶν γνώσεων, τῆς ἐπιφυλάξεως καὶ τῶν ἀπαγορεύσεων τῶν καθεστῶτων νόμων συγκεχυμένως διαβλέποντες τὰ ἄγνωστα αὐτοῖς ζητήματα, κατήνησαν νὰ ἐκλάβωσιν, εἰ μὴ πάντοτε, ἀλλὰ πολλάκις ὡς ἀλήθειαν τὰ πλάσματα